

תוכנה 1

תרגול 4: עצמים

היום בתרגול

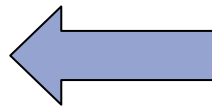
- נתרגל את המושגים
 - מחלקה (Class)
 - עצם (Object)
- המחלקה כ
 - מספקת שירותים
 - טיפוס נתונים

תכנון תוכנה למערכת בנקאית

תכנון מערכת תוכנה עוסק במיפוי בין עולם הבעיה ועולם הפתרון

■ עולם הפתרון:

- שפת תכנות
- עצמים
- מחלקות
- שירותים
- שדות

■ עולם הבעיה:

- בנקים
- לקוחות
- משיכות, הפקדות
- חשבונות
- יתרות

מחלקה לייצוג חשבון בנק

- מהשיעור: "ניתן לייצג ישויות מעולם הבעיה ע"י ישויות בשפת התכנות"
- בגישה מוכוונת עצמים כל שם עצם מעולם הבעיה הוא מועמד לייצוג ע"י מחלקה
- נתכנן מחלקה, `BankAccount`, לייצוג חשבון בנק
- ננסה להפוך את התיאור המילולי והתפיסה האינטואיטיבית שלנו של חשבון בנק לרכיב תוכנה
- תאור הפעולות יתבטא בחוזה ובמתודות המחלקה

המצב הפנימי

- המצב הפנימי של עצם מיוצג ע"י נתוניו (שדותיו)
- שדות עצם הם בד"כ עם הרשאת גישה פרטית
- במקרה של חשבון בנק – היתרה
- מאיזה טיפוס?

```
public class BankAccount {  
    ...  
    private ??? balance;  
}
```

המצב הפנימי

- המצב הפנימי של עצם מיוצג ע"י נתוניו (שדותיו)
- שדות עצם הם בד"כ עם הרשאת גישה פרטית
- במקרה של חשבון בנק – היתרה
- מאיזה טיפוס?

```
public class BankAccount {  
    ...  
    private double balance;  
}
```

שרותי מחלקה

- ישנם 3 סוגים של שירותים (מתודות, פונקציות, פרוצדורות):
 - פקודות (commands, transformers, mutators)
 - מבצעות שינוי במצב המופשט (abstract state) של העצם
 - כגון: משיכה, הפקדה
 - שאילתות (queries, accessors)
 - מחזירות ערך ללא שינוי המצב המופשט
 - כגון: בירור יתרה
 - בנאים (constructors)
 - יצירת עצם חדש
 - כגון: יצירת חשבון חדש

חתימה של פקודות

- בד"כ פקודות אינן מחזירות ערך (גם לא ערך שגיאה) וחתימתן היא עם טיפוס ערך מוחזר `void`
- לפעמים פקודות מחזירות הפנייה לעצם הנוכחי (`this`)
 - בעד: מאפשר הרכבה של פקודות
 - נגד: מטשטש את ההבחנה בין שאילתה ופקודה

```
x.command1();  
x.command2();  
x.command3();
```

} `x.command1().command2().command3();`

e.g. `new StringBuilder().append("19").append(84).toString();`

שאלות BankAccount

■ ברור יתרה:

■ ארגומנטים?

■ מה טיפוס הערך המוחזר?

■ תנאי קדם? תנאי אחר?

■ פרטים על החשבון:

■ מספר חשבון?

■ פרטים על בעל החשבון?

■ תעודת זהות?

■ גיל?

שאלות BankAccount

```
public class BankAccount {  
    public double getBalance() {  
        return balance;  
    }  
  
    public long getAccountNumber() {  
        return accountNumber;  
    }  
  
    public Customer getOwner () {  
        return owner;  
    }  
  
    private double balance;  
    private long accountNumber;  
    private Customer owner;  
}
```

■ בעולם ה"אקדמי" מקובל לגשת לנתון field() בעזרת המתודה field()

■ בשפת Java השתרשה המוסכמה כי הגישה לשדה field תעשה בעזרת המתודה getField()

■ שמירה על מוסכמה זו הכרחית בסביבות GUI Builders ו-JavaBeans

setter/getter

- לא כל שדה עם נראות פרטית (`private`) צריך `setter/getter` ציבורי
- יצירה 'אוטומטית' של שדות אלו עבור כל שדה פוגמת בעקרון הסתרת המידע
- ועם זאת, עדיין יש חשיבות לגישה לנתונים דרך מתודות. מדוע?
- למשל: נתבונן בשדה: `private double balance`
 - האם דרוש `getter`? כן, זהו חלק מהממשק של חשבון בנק
 - האם דרוש `setter`? לא בהכרח, פעולות של משיכה או הפקדה אמנם משפיעות על היתרה, אבל פעולה של שינוי יתרה במנותק מהן אינה חלק מהממשק

פקודת ה-'להפקיד'

■ המתודה: deposit

■ סכום הכסף המופקד מתווסף ליתרה בחשבון

■ ארגומנטים?

■ ערך מוחזר?

■ תנאי קדם?

■ תנאי אחר?

מוסכמה: שמות פקודות
הם שמות פועל

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**
 * Makes a deposit to the current account
 * @pre amount > 0 , "amount is positive"
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount ,
 *       "balance updated according to deposit"
 */
public void deposit(double amount) {
    balance += amount;
}
```

פקודת ה-'למשוך'

- המתודה: withdraw
- סכום הכסף המבוקש יורד מיתרת החשבון. אין באפשרותו של הלקוח להיכנס למצב של משיכת יתר
 - ארגומנטים?
 - ערך מוחזר?
 - תנאי קדם?
 - תנאי אחר?
- תנאיי קדם לא יבדקו בגוף המתודה – זהו תכנות מתגונן והוא שגוי בכמה היבטים

פקודת ה-'למשוך'

```
/**
 * Withdraw amount from the current account
 * @pre amount <= getBalance() , "can't overdraft"
 * @pre 0 < amount , "amount is positive"
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) - amount ,
 *       "balance updated according to withdraw"
 */
public void withdraw(double amount) {
    balance -= amount;
}
```

דיון – העברה בנקאית

נדון במספר חלופות למימוש העברת סכום מחשבון לחשבון אפרשות א': העמסת withdraw ו/או deposit שיקבלו 2 ארגומנטים: סכום והפנייה לחשבון נוסף. לדוגמא:

```
/**
 * Makes a transfer of amount from other to the current account
 * @pre 0 < amount , "amount is positive"
 * @pre amount <= other.getBalance(), "other can't overdraft"
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount,
 *         "balance updated"
 * @post other.getBalance() == $prev(other.getBalance()) -
 *         amount,
 *         "balance of other updated"
 */
public void deposit(double amount, BankAccount other) {
    other.withdraw(amount);
    balance += amount;
}
```


דיון – העברה בנקאית

- ניתן לתת למתודות שמות מפורשים יותר, כגון `transferTo` או `transferFrom`

```
/**  
 * Makes a transfer of amount from current to  
 * the other account...  
 */  
public void transferTo(double amount, BankAccount other) {  
    other.deposit(amount);  
    balance -= amount;  
}
```

דיון – העברה בנקאית

אפשרות ב' – מתודה סטטית שתקבל שני חשבונות בנק ותבצע ביניהם העברה:

```
/**
 * Makes a transfer of amount from one account to the other
 * @pre 0 < amount <= from.getBalance() , "from can't overdraft"
 * @post to.getBalance() == $prev(to.getBalance()) + amount
 * @post from.getBalance() == $prev(from.getBalance()) - amount
 */
public static void transfer(double amount, BankAccount from,
                             BankAccount to) {
    from.withdraw(amount);
    to.deposit(amount);
}
```

שמורת המחלקה (class invariant)

- צריכה להתקיים "תמיד"

- לפני ואחרי ביצוע כל מתודה ציבורית

- אחרי הבנאי

- במחלקה חשבון בנק:

- חשבון חייב להיות עם יתרה אי שלילית

- לכל חשבון קיים מספר מזהה במערכת

- לכל חשבון יש בעלים

שמורת BankAccount

```
/**
 * This class represents a bank account
 * @inv getBalance() >= 0,
 *         "can't overdraft"
 * @inv getAccountNumber() > 0 ,
 *         "an account must have an identifier"
 * @inv getOwner() != null ,
 *         "an account must have owner"
 */
public class BankAccount {
    ...
}
```

בנאי

- תפקיד הבנאי הוא ליצור עצם חדש ולהביא אותו למצב המקיים את שמורת המחלקה
- בנאי לא אמור לכלול לוגיקה נוספת פרט לכך
- במחלקה `BankAccount`: בנאי ברירת המחדל יוצר עצם שאינו מקיים את השמורה!
- יש דברים שאינם באחריות המחלקה. למשל:
 - מי דואג שמספרי החשבון יהיו תקינים? (למשל שונים זה מזה)
 - מי מנהל את מאגר הלקוחות?
 - הכמסה (encapsulation)

בנאי BankAccount

```
/**
 * Constructs a new account and sets its owner and
 * identifier
 * @pre id > 0, "account number must be positive"
 * @pre customer != null,
 *         "an account must have an owner"
 * @post getOwner() == customer,
 *         "argument was assigned"
 * @post getAccountNumber() == id,
 *         "argument was assigned"
 */
public BankAccount(Customer customer, long id) {
    accountNumber = id;
    owner = customer;
}
```

final

מכיוון שחשבון מזוהה חד-חד ערכית (ולא משתנה) עם עצם של `accountNumber` נהפוך שדה זה ל-`final`:

```
final private long accountNumber;
```

את השדה (*blank final*) יש לאתחל פעם אחת בדיוק, בתוך הבנאי של המחלקה, כפי שאנו אכן עושים

שפת התכנות (הקומפילר) אוכפת תכונה זו – אם מתבצעות השמות למשתנה `final` זוהי שגיאת קומפילציה

חזרה מימוש

- תנאי הקדם מיועדים ללקוח ולכן אסור להם להכיל רכיבים שאינם זמינים לו (כגון מתודות או שדות private)
- תנאי האחר ושמורת המחלקה עשויים להכיל טענות "לצורכי פנים" שישומנו ב: `@imp_inv`, `@imp_post` לדוגמא:

```
/**  
 * @imp_post $ret == balance ,  
 * "consistency of representation"  
 */  
public double getBalance() {...}
```

balance הוא שדה private ולכן אינו מיועד ללקוחות

שמורת מימוש של BankAccount

```
/**
 * This class represents a bank account
 * @imp_inv getBalance() == balance,
 *           "balance interface is consistent with
 *           representation"
 * @imp_inv getOwner() == owner
 *           "owner interface is consistent with
 *           representation"
 */
public class BankAccount {
    ...
}
```

שיעור הבא

- נשלים את דוגמת הבנק
- נבדוק את הקשר בין המחלקות השונות במערכת
 - Bank
 - Customer
 - BankAccount
- נראה דוגמה לשימוש במערכת